

Som barna er, slik blir fremtidens historie

Taler

Aase Wind Lionæs

Dato

10 desember 1965

Sted

Oslo

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til UNICEF

1 Da Alfred Nobel døde i San Remo den 10. desember 1896 ble verden et rikt utrustet menneske fattigere. Samtidig ble den beriket med et dokument, et testamente, som har gitt vekstvilkår for de idealer og den forskertrang som var ledestjernen i Alfred Nobels rike, men så ensomme liv.

5

I testamentet bestemmer Nobel at utbyttet av hans formue skal deles mellom dem som har gjort menneskeheten de største tjenester. Om fredsprisen spesielt sier han at den skal gis til den som har gjort mest for å fremme brorskap mellom nasjonene.

10

Alfred Nobel var, særlig i de senere år av sitt liv, sterkt opptatt av fredsproblemet. Dette går bl. a. frem av hans korrespondanse med Bertha von Suttner, forfatterinnen av den pasifistiske roman: »Ned med våpnene». Og som Nobel, så har konstruktivt tenkende mennesker både for og etter hans tid vært opptatt av dette tilsynelatende så enkle, men ennå uløste problem: å skape brorskap mellom menneskene, å bygge en verden uten krig. Mange dypsindige teorier har gjennom årene vært utviklet om hvordan forholdene mellom statene skulle organiseres for at vi skulle finne veien frem til freden.

15

20 Personlig har jeg ikke funnet svaret hverken hos filosofene eller de folkerettslærde. Mon ikke den reddende løsning ligger i de enkle ord som Björnsterne Björnson skrev da han lå på dødsleiet i Paris i 1910. Det var den første linjen i et dikt som aldri ble fullført. Det begynte slik:

25

»De gode gjerninger redder verden».

Vi er kommet hit idag for å hedre med Nobels fredspris en organisasjon:

UNICEF - fordi den ved å levendegjøre Björnsons ord har oppfylt testamentets
30 betingelse: å fremme brorskap mellom nasjonene.

UNICEF ble opprettet ved et vedtak i FN den 11. desember 1946. Vedtaket var
enstemmig, men jeg kan godt huske at vi i FN-kretser den høsten i New York
hadde mange diskusjoner med politikere om hvorvidt FN i det hele tatt skulle
35 organisere et barnefond. FN var - hevdet mange - et politisk forum som ikke
skulle beskjeftige seg med så »små» sideproblemer som barnehjelp. Man hadde
under krigen hatt UNRRA som hadde ytet en stor humanitær innsats for barn,
fanger og flyktninger i Europa og i China. Denne organisasjon var nå av mange
grunner under avvikling. Enkelte mente da at nå når freden var et faktum, så
40 fikk de nasjonale barneorganisasjoner overta arbeidet for barna i hvert enkelt
land.

Idag er det ingen uenighet om berettigelsen av UNICEF i FN.

45 Det er som bekjent ikke alltid lett i FN å oppnå enstemmige vedtak. Det er
forståelig, når man tar i betraktning at vi her har å gjøre med 118 medlemsland
som representerer alle raser, nasjoner, politiske ideologier og religiøse
oppfatninger. Men UNICEF's sprog har alle forstått og selv den gjenstridigste
har måttet innrømme at UNICEF i gjerning har bevist at barmhjertigheten
50 kjenner ingen landegrenser.

Så snart alle vedtak vedrørende UNICEF's organisasjonsform, mandat og
finansiering var klare, gikk organisasjonen til handling.

55 Det var en lykke for UNICEF og de millioner av barn den tok opp til sitt hjerte
at den alt fra første dag fikk en leder som direktör Maurice Pate. Han var
UNICEF's aldri hvilende samvittighet. Han hang seg ikke i formaliteter. For
ham var det vesentlige at de gode gjerninger ble gjort så hurtig og så effektivt
som mulig. Han søkte sine medarbeidere blant dem som uavkortet, for å sitere
60 Björnson, ville føre »hjertelagets politikk». Maurice Pate ledet UNICEF i 18 år
til sin død i år. Han var en stillferdig mann. På den veien som fører til fred og
hvor politikerne idag ennå famler i mørke, der har Maurice Pate tent mange lys.

Maurice Pate utpekte selv den mann som skulle etterfølge ham som
65 organisasjonens leder - Henry Labouisse. Direktör Labouisse's fremrakende
kvalifikasjoner og hans hengivenhet for UNICEF's sak gjorde det også naturlig

for FN's generalsekretær U' Thant å nominere ham som Maurice Pate's
etterfølger. Vi har den ære og den glede å ha direktør Labouisse her idag - hvor
70 han på UNICEF's vegne vil motta Nobels fredspris.

UNICEF's første arbeidsmark ble Europa.

Og hvordan så dette Europa ut i 1946? Og hvordan levde Europas barn etter
75 avslutningen av den store krig? Den svenske lyriker Hjalmar Gullberg gir oss et
uforglemmelig bilde i diktet »Europas Barn»:

»Oss hjalp te ganska litet at for vår port
vi hadde reglat låsen
80 och vävt oss inn i våra drömmars garn
Vårt lugn ble sönderslitet:
Ty bak staketet står med tiggarpåsen
Europas barn».

85 Det var disse barn UNICEF møtte i Europa den forferdelige frostvinteren 1947,
- underernærte, syke, kledd i filler, hjemløse og utsultet etter fem års krig og
okkupasjon. Vi møtte dem over alt - i byenes ruiner, i flyktningeleirene, i de
bombede landsbyer i Ungarn, Jugoslavia, Albania, Polen, Italia, Hellas,
Romania, Österrike.

90 UNICEF anslo selv tallet på nödlidende barn i Europa i 1947 til 20 millioner.
Det var til disse barn i 14 forskjellige land at UNICEF kastet ut en redningsline -
en strøm av mat, medisiner, klær og sko. Aldri hadde vi opplevd en internasjonal
hjelpeaksjon for barn i et slikt omfang. Vinteren 1947-48 kunne UNICEF
95 melde at de gav 6 millioner barn og mødre ett måltid mat hver dag.

Europas økonomiske gjenreisning etter krigen gikk heldigvis relativt raskt. Våre
land kunne etter 4-5 år selv ta hånd om sine barn.

100 Men så snart det europeiske hjelpeprogram nærmet seg sin lösning, trådte
konturene av et annet uhyggelig spøkelse frem på kartet: utviklingslandenes
ufattelige sosiale nød.

Etter hvert som disse lands nasjonale uavhengighetsproblemer blir lost, kommer
105 deres nödstedte barnebefolkning mer og mer inn i bildet. Plutselig, i et enkelt år

som 1960 avtegner 17 nye stater seg på Afrikas kart. I løpet av få år er FN's medlemstall steget fra 51 stater til 118. Hovedparten av disse nye stater er hva vi kaller utviklingsland.

110

Mange forhold bl. a. de moderne massemedias - TV og kringkasting - formidling av faktiske opplysninger om den sosiale nød i disse land, gjorde det til et moralsk imperativ for Vestens rike stater å komme disse land til hjelp.

115 FN's økonomiske og sosiale råd ble snart klar over omrisset av denne oppgaven og dens mange særorganisasjoner som Helseorganisasjonen, ernæringsorganisasjonen og UNICEF ble satt inn i arbeidet.

120 UNICEF var i 1946 organisert som en midlertidig nødhjelpsorganisasjon. I 1953 besluttet FN's generalforsamling å gjøre UNICEF til sin permanente barnehjelpsorganisasjon med hovedvekten lagt på arbeidet i utviklingslandene.

125 Og så tok da UNICEF fatt på den andre store oppgaven i sin historie: å bedre de ubeskrivelig kummerlige kår som u-landenes hundreder millioner av barn levde under.

UNICEF kan ikke gjøre dette arbeid alene. Den kan bare virke i de land der vedkommende regjering ber om dens hjelp. Og mottakerlandet må selv yte minst like mye som UNICEF til hjelpeprogrammenes gjennomføring. Mens
130 UNICEF's hjelp oftest består i teknisk bistand og varer og utstyr som må kjøpes med fremmed valuta, gir mottakerlandet sitt bidrag i form av sine egne produkter, lokalt personale, transportservice etc. Interessen for UNICEF's hjelpeprogrammer for barn har vært så stor at regjeringenes tilskudd nå utgjør 2 1/2 dollar for hver UNICEF-dollar som gis. Målet med UNICEF's arbeid er
135 nettopp dette å være et incitament til selvhjelp.

Den hjelp som ytes skal omfatte alle barn i et område, uten diskriminering med hensyn til rase, tro, nasjonalitet eller politisk oppfatning.

140 UNICEF ledes idag av et styre med representanter for 30 medlemsland. Og det er dette styre som trekker opp hovedlinjene for arbeidet, vurderer anmodningene om hjelp og bestemmer hjelpens omfang. Idag består UNICEF's sekretariat av ca. 600 personer som arbeider dels ved hovedkvarteret i New York og dels ved 30 regionale kontorer i Europa, Amerika, Asia og Afrika.

UNICEF finansieres ved gaver fra regjeringer, enkeltpersoner og organisasjoner. I 1964 var det 118 land som ga i alt 33 millioner dollar.

150 Hva utretter så UNICEF for disse pengene?

En kan først fastslå at arbeidsmarken er enorm. Den spenner over 115 u-land. I disse områder lever det 750 millioner barn hvis behov for en bedre ernæring, en bedre helse og en bedre undervisning er langt, langt større enn de beskjedne ca.
155 200 millioner kroner som nå står til UNICEF's rådighet. Det er omtrent det samme belöp som brukes i verden hver annen time til forsvaret.

Men la oss ikke fortvile over de ennå utilstrekkelige pengebelöp. Det viktigste er at vi for første gang i historien har fått i vår hånd et interstatlig hjelpemiddel til å
160 begynne det store arbeidet med å befri u-landenes barn, som alle er vårt felles ansvar - befri dem fra uvitenhet, sykdom, feilernæring og sult. Viktigst er ikke det eksakte pengebelöp, viktigere er gjennombruddet for solidaritetstanken mellom nasjonene.

165 Den engelske historiker Arnold Toynbee sier at vårt århundre sannsynligvis ikke vil bli husket for sine to verdenskriger, men som den periode i historien da for første gang idéen om gjensidig hjelp mellom folkene for å heve levestandarden over alt ble godtatt.

170 UNICEF er gjennom sitt arbeid idag med på å gi historien om det 20. århundre dette ettermæle.

Da UNICEF tok opp arbeidet i u-landene syntes oppgaven så overveldende at det var ikke lett å vite hvor en skulle begynne. For dem som så de store
175 fremskritt som den medisinske vitenskap hadde gjort i Vestens land og den omfattende helsetjeneste som disse lands befolkning not godt av, syntes det opprørende at hundreder av millioner barn skulle lide av sykdommer som vi idag har midler til å bekjempe. De ville derfor gi kampen mot massesykdommer som malaria, trachoma, tuberkulose og yaws første prioritet.

180

Andre pekte på underernæringens og feilernæringens grenselöse omfang, på den ene siden, og de store overskuddslagre av korn og kjøtt i Vestens land på den andre siden. De ville heller gi ernæringskampanjen fortrinnsrett.

En tredje gruppe pekte på nødvendigheten av å bekjempe analfabetismen, fordi en uvitende befolkning umulig kunne fremme den økonomiske veksten som måtte til.

190 Hvilke veier valgte så UNICEF?

En kan si at de slo inn på alle tre veier samtidig fordi de forstod at disse onder; sykdom, sult og uvitenhet danner buer av den samme onde sirkel.

195 Ser en på de resultater UNICEF har oppnådd idag må en ta i betraktning at de har nådd dem i et fruktbart samarbeid med Helseorganisasjonen, med FAO, UNESCO og organisasjoner for teknisk hjelp innen FN.

200 Sammen med helseorganisasjonen har UNICEF gjort en stor innsats i kampen mot malaria, en sykdom som man i 1955 regnet med årlig rammet 200 millioner mennesker, derav 2 millioner med dødelig utgang. Når man horer disse svimlende tall, spør man av og til seg selv: Kan det da overhodet nytte å ta kampen opp?

205 Ett av de beste eksempler på at det nytter har vi fra Mexico, hvor UNICEF sammen med andre FN-organer hadde i alt 2 800 mann som til fots, til hest, og i motorbåter krysset landet og bare i løpet av 1960 sprøytet 3 millioner hus med DDT. Ikke ett eneste dødsfall av malaria ble rapportert i 1960.

210 Jordbruksproduksjonen gikk også opp. Og regjeringen planlegger nå å flytte flere millioner mennesker fra det sentrale overbefolkede høydedrag i landet og ned til de nå malariabefridde områder langs kysten.

215 Også i bekjempelsen av den uhyggelige og smertefulle massesykdom yaws har UNICEF gjort en stor innsats. Sykdommen talte i 1946 i alt 50 millioner mennesker. Denne sykdom fører ikke til døden, men til forkrøpling og vansiring av kroppen. Og dog kan denne for den enkelte så store ulykke helbredes fullstendig ved en eneste sprøyte penicillin til 5 kroner.

220 Da Indonesia ble selvstendig i 1949 ba det UNICEF om hjelp mot yaws. En antok i 1950 at 10 millioner mennesker i Indonesia led av sykdommen. Sammen med Helseorganisasjonen har det lyktes UNICEF å befri hele landsbyer for

denne sykdom. Om få år vil yaws være helt utryddet i Indonesia.

225

Vi kunne nevne de 10 millioner barn som er blitt behandlet for den uhyre smittsomme öyensykdom tracoma, eller hjelpen til behandlingen av millioner av spedalske i i alt 35 land. Et stort omfang har også masseundersökkelser og vaksinasjon av tuberkulose hatt.

230

I den rike del av verden er vi opptatt av våre ernæringsproblem. For mange dreier det seg om bekymringer fordi de spiser for godt og virkningene av det. I u-landene er dessverre problemet det motsatte. Ekspertene regner med at halvparten av befolkningen i disse land er underernært eller feilernært. Vi har delvis som en følge av dette en spedbarnsdödelighet på opptil 400 pr. 1 000. I Norge er den som bekjent 17 pr. 1 000 levendefödte.

235

UNICEF har gjennom en rekke prosjekter forsökt å bedre ernæringssituasjonen for mödre og barn. Det skjer ved opplysningsarbeid i de ca. 20 000 helsesentre for mor og barn som UNICEF har organisert. Det skjer ved stötte til bygging av meierier, fabrikker til produksjon av törrmelk, til konservering av melk eller som i Chile ved bygging av en fabrikk for produksjon av betydelige mengder fiskemel. I förste rekke gjelder det å fremme produksjonen av proteinrike næringsmidler som fisk, som bl. a. kan utvikles i fiskefarmer, eller i de rismarker som står under vann.

240

245

UNICEF's initiativ på disse områder er viktige fordi de er de förste systematiske forsök som er gjort for å koordinere vitenskapelige anstrengelser verden over for å fremskaffe proteinholdig ernæring for barn i u-land.

250

Jeg har nevnt et tredje område: arbeidet mot analfabetismen hvor UNICEF i samarbeid med UNESCO har gjort en stor innsats.

Ser vi nå tilbake på UNICEF's virke vil vi finne at den gjennom årene har gjennomfort hundrevis av hjelpetiltak i u-land innenfor helse-, ernærings- og undervisningssektoren.

255

Idag står UNICEF overfor en tredje etappe i sin utvikling.

Det er i de fleste utviklingsland for tiden en sterk interesse for utarbeiding av landsomfattende ökonomisk planlegging. I debatten som pågår om disse

260

utviklingsplaner, samler interessen seg i første rekke om hvor store investeringer det vil bli mulig å plassere i industrien, jordbruket og samferdselen. Men mon
265 det ikke ligger en farlig sannhet i disse orden av Nehru: »På en eller annen måte taper vi i all vår tenkning om utviklingsplaner for fabrikanlegg og maskineri det faktum av syne at når alt kommer til alt så avhenger utviklingen av den menneskelige faktor.»

270 Det er dette hovedsynspunkt som ligger bak UNICEF's anstrengelser i øyeblikket for å sikre ivaretagelsen av barnas interesser i de utviklingsplaner som nå legges. UNICEF bygger her på prinsipper om barnets rett til sosial sikkerhet, undervisning og andre rettigheter som ble vedtatt i FN i 1959 i »Deklarasjonen om barnets rettigheter». Og på samme måten som vi har sett at
275 hovedprinsippene i Menneskerettighetserklæringen har avleiret seg i flere av de nye lands konstitusjoner, håper en å få innpasset barnets rettigheter i de nye lands økonomiske og sosiale struktur.

Det er dette håp som lå bak innkallelsen av den rundebordskonferansen i Italia
280 som UNICEF tok initiativet til i 1964. Konferansens deltakere var ministre, økonomer og spesialister på barnevelferdens område. Den konklusjon en kom frem til, var at på lang sikt er ingen økonomisk utvikling mulig uten at en alt i utviklingsplanene prioriterer veksten av en sunn og opplyst barnebefolkning.

285 Til løsning av denne veldige oppgaven kreves fortsatt en maksimal hjelpeinnsats fra de rike land. Og vi har de materielle og tekniske muligheter til å hjelpe. Teknikkens eventyr synes grenselöst. Vi har innen vår rekkevidde muligheter til å tilfredsstille nær sagt alle våre materielle behov på jorden. Ja, vi vil i vår ærgjerrighet sogar ut over jorden, vi strekker bokstavelig talt våre armer etter
290 månen. På den annen side har vi millioner av mennesker som ikke har en spade å stikke i sin fattige jord.

Utviklingslandenes folk er idag våknet til full bevissthet om sin egen nød. Og de vil ut av den. De ser Vestens rikdom - vårt overskudd av mat, vår fantastiske
295 teknikk, vår sunnhet og livsglede, hele vårt materielle velvære - og de måler dette mot sine barns nød.

I dette forhold ligger et farlig spenningsmoment som truer freden i verden.

300 UNICEF's mål er å dekke til alle jordens barn ved naturens rike bord. Derfor er

organisasjonen en fredsfaktor av stor betydning. UNICEF har forstått at barna er nøkkel til fremtiden. Som barna er, slik blir fremtidens historie. UNICEF er idag en brekkstang for solidariteten mellom de rike og fattige land. I en tid hvor
305 så mange engster seg for de destruktive virkninger av de krefter vitenskapen har lagt i vår hånd byr UNICEF ungdommen i alle land et alternativ det er verdt å leve og arbeide for - en verden med

310 Frihet for alle folk.
Likhet mellom alle raser.
Brorskap mellom alle mennesker.

Kilde
315 Les Prix Nobel 1965, s. 57-62.

Emner
Barn, Bærekraftig, FN, Nobelpris, Nobels fredspris, Nobeltale, U-land, UNICEF

URI
320 <https://www.virksommeord.no/tale/som-barna-er-slik-blir-fremtidens-historie>

325

330

335